

Ter Apeler maakt boek over bizarre bezetting werkverschaffingskamp

90 13-1-99

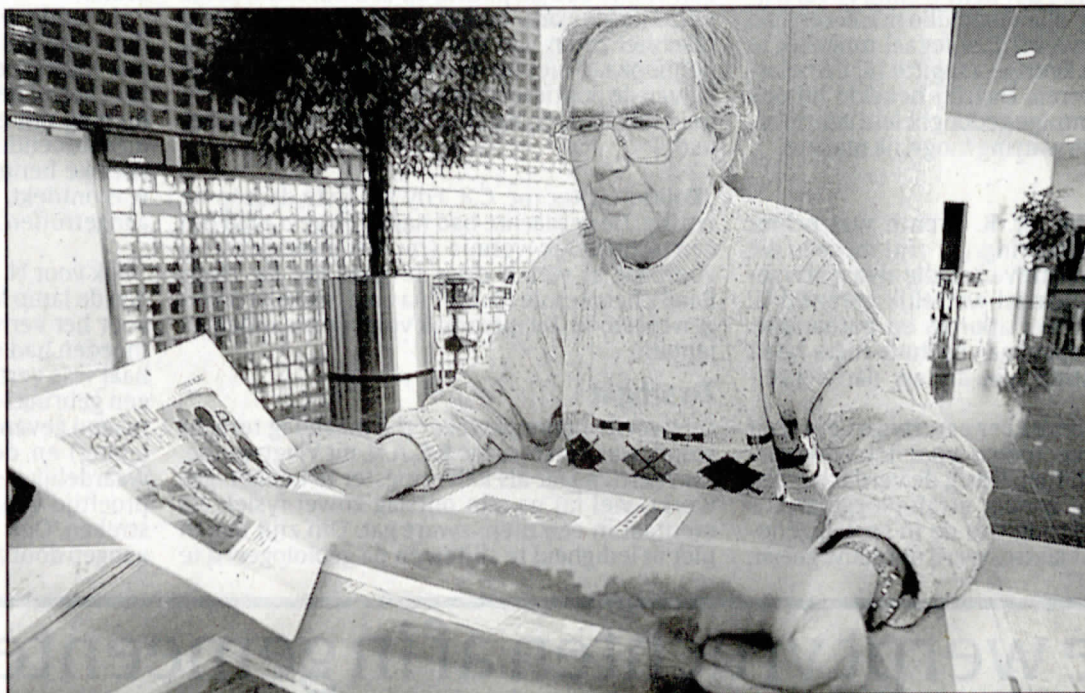
Arbeiders, joden en gevluchte NSB'ers naar De Beetse

Ze kwamen per KLM-vliegtuig naar Eelde, waarvandaan de tocht naar Kamp Sellingerbeetse per auto werd voortgezet. Minister Romme, de Commissaris der Koningin en de heer Meyer De Vries, de Hoofdinspecteur der Rijkswerkverschaffing, namen in 1936 hoogstpersoonlijk een kijkje in het werkverschaffingskamp dat twee jaar eerder was geopend. Dat er ooit joden en later zelfs NSB'ers zouden worden ondergebracht, hadden ze tijdens hun werkbezoek niet kunnen bevroeden.

Jaap Spanninga (72) uit Ter Apel is bezig met een boek over De Beetse, zoals het kamp in de volksmond werd genoemd. De geboren en getogen Terapeler vertrok op zijn achttiende naar Den Haag.

Door **Sander van der Werff**

Tien jaar later verkaste hij naar Velsen, waar hij dertig jaar op de administratie van de gemeente werkte. Daar kreeg hij het graven en spitten in archieven onder de knie.

▲ Jaap Spanninga tijdens een van zijn vele 'zoektochten' in het archief in Groningen. Zijn boek over De Beetse moet volgend jaar klaar zijn.

Foto: Harry Tielman

Enkele jaren geleden keerde hij terug naar zijn geboorteplaats en raakte bijna geobsedeerd door het uitgestrekte terrein aan de Zevenmeersveenweg in de nabijgelegen buurtschap Sellingerbeetse. Sindsdien steekt hij al zijn vrije tijd in het bestuderen en overschrijven (kopiëren is verboden) van oude stukken in de Groninger Archieven in de stad Groningen. Zijn boek

beslaat de periode 1934-1948, van de officiële opening tot de sluiting en afbraak.

De voorbereidingen voor het boek zijn inmiddels in volle gang. „Ik heb al 23 personen geïnterviewd die mij dingen konden vertellen over De Beetse”, vertelt Spanninga enthousiast, „en ik moet nog sowieso 25 anderen bezoeken. Het is een race tegen de klok,

want het zijn allemaal bejaarde personen van zeventig jaar en ouder. Ze sterven bij wijze van spreken onder mijn handen. Deze mensen kunnen en moeten hun verhaal kwijt, zodat het verleden niet verloren gaat.”

Werkverschaffingskamp De Beetse werd in de beginperiode door vijfhonderd mannen uit de hele provincie bevinkt. „Zij waren ondergebracht in

zestien barakken en moesten het land ontginnen, dat toen nog een woeste, wilde veengebende was. De mannen waren van maandag tot zaterdagmiddag aan de slag om er bouwland van te maken.” Toen in 1940 de oorlog uitbrak, vertrokken veel arbeiders naar Duitsland, waar ze in de oorlogsindustrie moesten werken. Twee jaar later kwamen er vijfhonderd Amsterdamse joden naar De Beetse, die er aardappels rooiden en bieten trokken. Spanninga: „Ik heb zojuist een brief in het archief gevonden van een joodse man die zeer te spreken was over de manier waarop hij en zijn lotgenoten werden behandeld in het kamp. Ze kregen bij ontvangst zelfs erwtensoep.”

Zes maanden na de komst van de Amsterdammers, waren ze opeens verdwenen. Niemand in de omgeving van het kamp had iets gemerkt, maar de hele groep was midden in de nacht door de SS met vrachtwagens afgevoerd naar Westerbork.

Het lege kamp werd vervolgens opgevuld met mannen die voor de Arbeitseinsatz waren geroenseld. Veelal werklozen, maar soms ook zwervers of willekeurige passanten die toevallig het pad van de Duitsers kruisten, belandden in De Beetse. „In september 1944 was er de Dolle Dinsdag. Het

einde van de oorlog leek in zicht en veel Nederlandse NSB'ers uit het westen vluchtten toen naar Duitsland uit angst voor de aankondigde bijtjesdag. Er zou massaal worden afgerekend met landverraders, dus gingen ze de grens over. Ze kwamen terecht op de Lunenburger heide. Toen het Amerikaanse Russische leger in Duitsland oprukte, werd het ze daar ook te heet onder de voeten en keerden ze weer terug naar Nederland. Velen van hen zochten hun heil in Oost-Groningen. Toen Ter Apel, Sellinger en Vlagtwedde in april 1945 bevrijd werden door de Poolse legers, werden in deze omgeving veel NSB'ers opgepakt. Ze kwamen allemaal in De Beetse terecht.”

Juist deze mensen zijn voor Spanninga interessant. Dat ze destijds aan de 'verkeerde kant' stonden, interesseert hem niet meer. „Onder dat verleden moeten we een streep zetten. De meeste NSB'ers waren jonge mannen tussen de achttien en drieëntwintig jaar oud. Ze hebben toen de foute gok genomen. Bovendien werden veel mannen al in een verkeerd nest geboren. Hun ervaringen zijn van groot belang voor mijn boek. Ik schreeuw om hun verhalen. Namen en andere persoonlijke gegevens houd ik geheim.”